

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

15 september 2022*

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Artiklarna 47 och 48 – Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna – Artikel 6 – Direktiv (EU) 2016/343 – Förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden – Artikel 8 – Rätt att närvara vid rättegången – Beslut om återvändande åtföljt av ett förbud mot inresa under fem år – Villkor för att hålla en rättegång i den berörda personens utemiljö – Skyldighet att närvara vid rättegången föreskrivs i nationell rätt”

I mål C-420/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Sofiyski Rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien) genom beslut av den 7 augusti 2020, som inkom till domstolen den 9 september 2020, i brottmålet mot

HN,

ytterligare deltagare i rättegången:

Sofiyska rayonna prokuratura

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden A. Arabadjiev, domstolens vice ordförande L. Bay Larsen (referent), samt domarna I. Ziemele, P. G. Xuereb och A. Kumin,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitiesekreterare: handläggaren M. Longar,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 8 december 2021,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– HN, genom N. Nikolova, advokat,

* Rättegångsspråk: bulgariska.

- Tysklands regering, genom F. Halabi, M. Hellmann, R. Kanitz och J. Möller, samtliga i egenskap av ombud,
  - Ungerns regering, genom M. Z. Fehér och R. Kissné Berta, båda i egenskap av ombud,
  - Nederländernas regering, genom K. Bulterman och H. S. Gijzen, båda i egenskap av ombud,
  - Europeiska kommissionen, genom M. Wasmeier och I. Zaloguin, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 3 mars 2022 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1).
- 2 Begäran har framställts i ett brottmål mot HN, som åtalats för användning av falska dokument.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2008/115/EG

- 3 Artikel 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/115/EG av den 16 december 2008 om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna (EUT L 348, 2008, s. 98) har följande lydelse:

”I detta direktiv föreskrivs gemensamma normer och förfaranden som ska tillämpas i medlemsstaterna för återvändande av tredjelandsmedborgare vars vistelse är olaglig, i överensstämmelse med grundläggande rättigheter som allmänna principer för [unions]rätten och internationell rätt, inklusive flyktingskydd och förpliktelser i fråga om mänskliga rättigheter.”

- 4 I artikel 11.1 och 11.3 i direktivet föreskrivs följande:

”1. Beslut om återvändande ska åtföljas av ett inreseförbud

- a) om inte någon tidsfrist för frivillig avresa har beviljats, eller
- b) om åläggandet att återvända inte har hörtsammats.

I andra fall får beslut om återvändande åtföljas av ett inreseförbud.

...

3. Medlemsstaterna ska överväga att upphäva ett inreseförbud, eller besluta att det tills vidare inte ska gälla, om en tredjelandsmedborgare som är föremål för ett inreseförbud utfärdat i enlighet med punkt 1 andra stycket kan visa att han eller hon har lämnat en medlemsstats territorium i full överensstämmelse med ett beslut om återvändande.

...

Medlemsstaterna får i enskilda fall av humanitära skäl avstå från att utfärda eller upphäva ett inreseförbud, eller besluta att det tills vidare inte ska gälla.

Medlemsstaterna får i enskilda fall eller i vissa kategorier av fall av andra skäl återkalla ett inreseförbud, eller besluta att det tills vidare inte ska gälla.”

Direktiv 2016/343

5 Skälen 9, 10, 35, 36 och 48 i direktiv 2016/343 har följande lydelse:

”(9) Syftet med detta direktiv är att stärka rätten till en rättvis rättegång i straffrättsliga förfaranden genom att föreskriva gemensamma minimiregler avseende vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången.

(10) Genom att fastställa gemensamma minimiregler om skyddet för misstänkta och tilltalades processuella rättigheter syftar detta direktiv till att stärka medlemsstaternas förtroende för varandras straffrättsliga system, och således till att underlätta det ömsesidiga erkännandet av avgöranden i straffrättsliga frågor. Sådana gemensamma minimiregler kan också avlägsna hinder för den fria rörligheten för medborgare inom medlemsstaternas hela territorium.

...

(35) Misstänkta och tilltalades rätt att vara närvarande vid rättegången är inte absolut. På vissa villkor bör misstänkta och tilltalade uttryckligen eller genom tyst medgivande, men på ett otvetydigt sätt, kunna avstå från denna rätt.

(36) Under vissa förhållanden bör det vara möjligt att meddela ett avgörande om den misstänktes eller tilltalades skuld eller oskuld även om den berörda personen inte är närvarande vid rättegången. Detta kan vara fallet om den misstänkte eller tilltalade i vederbörlig tid har underrättats om rättegången och om följderna av utevaro men trots detta uteblir. Att den misstänkte eller tilltalade har underrättats om rättegången bör förstås som att han eller hon kallas personligen eller att personen i fråga på annat sätt officiellt informeras om datum och tid för rättegången på ett sätt som gör det möjligt för honom eller henne att bli medveten om rättegången. Att informera den misstänkte eller tilltalade om följderna av utevaro bör särskilt förstås som att denna person informeras om att ett avgörande kan meddelas om han eller hon uteblir från rättegången.

...

(48) Eftersom detta direktiv fastställer minimiregler bör medlemsstaterna kunna utvidga de rättigheter som fastställs i detta direktiv för att föreskriva en högre skyddsnivå. Den skyddsnivå som medlemsstaterna tillhandahåller bör aldrig understiga de normer som föreskrivs i [Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna] och [Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950], såsom dessa tolkas av domstolen och Europadomstolen.”

6 I artikel 1 i detta direktiv föreskrivs följande:

”I detta direktiv fastställs gemensamma minimiregler för följande:

- a) Vissa aspekter av oskuldspresumtionen i straffrättsliga förfaranden.
- b) Rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden.”

7 Artikel 8.1–8.4 i nämnda direktiv har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna ska se till att misstänkta och tilltalade har rätt att närvara vid sin egen rättegång.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att en rättegång som kan leda till ett avgörande om en misstänks eller tilltalads skuld eller oskuld får hållas i dennes utvaro, om

- a) den misstänkte eller tilltalade i rätt tid har underrättats om rättegången och konsekvenserna av utvaro, eller om
- b) den misstänkte eller tilltalade, efter att ha blivit underrättad om rättegången, företräds av en försvarare med fullmakt som utsetts av antingen den misstänkte eller tilltalade eller av staten.

3. Ett avgörande som har meddelats i enlighet med punkt 2 får verkställas mot den berörda personen.

4. Om medlemsstaterna tillhandahåller en möjlighet att hålla en rättegång i en misstänks eller tilltalads utvaro, och det inte är möjligt att uppfylla villkoren i punkt 2 i denna artikel eftersom en misstänkt eller tilltalad trots rimliga ansträngningar inte kunnat hittas, får medlemsstaterna föreskriva att ett avgörande ändå kan meddelas och verkställas. I sådana fall ska medlemsstaterna se till att när misstänkta eller tilltalade informeras om ett avgörande, särskilt när de grips, även informeras om möjligheten att angripa avgörandet och om rätten till en ny rättegång, eller om andra rättsmedel, i enlighet med artikel 9.”

Bulgarisk rätt

8 Artikel 93 i Nakazatelen kodeks (strafflagen), i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad NK), har följande lydelse:

”Följande termer och uttryck används i denna lag:

...

7) Allvarligt brott: brott för vilket föreskrivs fängelse i mer än fem år, livstids fängelse eller livstids fängelse utan möjlighet till omvandling.

...”

9 I artikel 308 NK föreskrivs följande:

”1. Den som utfärdar en falsk officiell handling eller förfalskar innehållet i en officiell handling med avseende på dess användning döms för urkundsförfalskning till fängelse i högst tre år.

2. Om den gärning som avses i punkt 1 avser ... bulgariska eller utländska identitetshandlingar, ... ska fängelsestraffet vara högst åtta år.”

10 I artikel 316 NK föreskrivs följande:

”Den påföljd som avses i föregående artiklar i detta kapitel ska även ådömas den som uppsåtligen använder sig av en falsk eller förfalskad handling, en felaktig handling eller en sådan handling som avses i föregående artikel, när vederbörande inte kan hållas ansvarig för att själv ha utfärdat den.”

11 Artikel 269 i Nakazatelno protsesualen kodeks (straffprocesslagen), i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad NPK), har följande lydelse:

”1. Den tilltalade måste närvara vid rättegången när han eller hon är åtalad för ett allvarligt brott.

2. Domstolen kan besluta att den tilltalade även ska inställa sig i mål där hans eller hennes närvaro inte är obligatorisk, om detta är nödvändigt för att fastställa vad som är objektiva sant.

3. När det inte hindrar att den objektiva sanningen fastställs får målet prövas i den tilltalades utvaro, om

1) den tilltalade inte befinner sig på den adress som han eller hon har angett eller har ändrat denna adress utan att underrätta behörig myndighet om detta;

2) den tilltalades hemvist i Bulgarien inte är känd och inte har kunnat fastställas genom en grundlig eftersökning,

3) den tilltalade har kallats i vederbörlig ordning och inte har angett några giltiga skäl som motiverar hans utvaro och förfarandet som föreskrivs i artikel 247b.1 har iakttagits.

4) vederbörande befinner sig utanför Republiken Bulgarien och

a) vederbörandes hemvist är okänd,

b) vederbörande kan inte kallas av andra skäl.

c) vederbörande har kallats i vederbörlig ordning och har inte angett några giltiga skäl för sin utvaro.”

12 I artikel 10.1 i Zakon za chuzhdentsite v Republika Bulgaria (lagen om utlänningar i Republiken Bulgarien) (DV nr 153 av den 23 december 1998), i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet, föreskrivs följande:

”En utlänning ska nekas visering eller inresa i landet om

...

7) denne har försökt resa in i landet eller transitera genom att använda sig av falska eller förfalskade handlingar, ett falskt eller förfalskat visum eller ett falskt eller förfalskat uppehållstillstånd,

...”

13 I artikel 41 i denna lag föreskrivs följande:

”Ett återvändande ska krävas om

...

5) det är fastställt att utlänningen lagligt har passerat statsgränsen vid inresa, men att han eller hon har försökt lämna landet vid en gränsövergång där detta inte är tillåtet eller med ett falskt eller förfalskat pass eller en falsk eller förfalskad resehandling.”

14 Artikel 42h.1 i nämnda lag har följande lydelse:

”Ett förbud mot inresa och vistelse på Europeiska unionens medlemsstaters territorium gäller när

1. villkoren i artikel 10.1 är uppfyllda,

...”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

15 HN, som är albansk medborgare, misstänks för att den 11 mars 2020 ha uppvisat ett falskt pass och ett falskt identitetskort, som gav intryck av att vara handlingar som utfärdats av behöriga grekiska myndigheter, vid gränskontrollstationen på Sofias flygplats (Bulgarien), för att ta ett flyg till Bristol (Förenade kungariket).

16 Efter att HN samma dag gripits av polisen, inleddes en förundersökning av Sofiyska rayonna prokurata (Distriktsåklagaren i Sofia, Bulgarien) för användning av falska handlingar.

17 Direktören för Granichno politseysko upravlenie – Sofia (gränspolismyndigheten i Sofia, Bulgarien) antog påföljande dag ett beslut om återvändande gentemot HN, åtföljt av ett inreseförbud på fem år, vilket började löpa den 12 mars 2020 och löper ut den 11 mars 2025.

18 Den 23 april 2020 delgavs HN misstanke om användning av falska handlingar genom beslut av den undersökande myndigheten. Beslutet delgavs HN och dennes advokat den 27 april 2020. Vid detta tillfälle informerades HN om sina rättigheter, särskilt de rättigheter som följer av artikel 269 NPK om genomförande av en rättegång i den tilltalades utelämnade uttalande och om följden av ett sådant förfarande.

19 Vid det förhör som ägde rum samma dag uppgav HN att han förstod de rättigheter som han hade informerats om, att han inte önskade inställa sig vid rättegången, eftersom en sådan inställelse skulle medföra oproportionerliga utgifter för honom och att han hade fullt förtroende för sin advokat att företräda honom vid en rättegång i hans utelämnade uttalande.

- 20 Den 27 maj 2020 översändes åtalet mot HN för brott enligt artikel 316 NK, jämförd med artikel 308 NK, till den hänskjutande domstolen, Sofiyski Rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien).
- 21 Genom beslut av den 24 juni 2020 fastställde nämnda domstol dagen för den förberedande förhandlingen till den 23 juli 2020 och referenten beslutade att HN, genom det bulgariska inrikesministeriet, skulle få en översättning till albanska av detta beslut samt åtalet. I beslutet angavs även att den tilltalade var skyldig att närvara vid rättegången, i enlighet med artikel 269.1 NPK och att rättegången endast kunde genomföras i hans utevaro om villkoren i punkt 3 i samma artikel var uppfyllda.
- 22 Den 16 juli 2020 informerades den hänskjutande domstolen av inrikesministeriet om att HN hade förts tillbaka till den bulgariska gränsen den 16 juni 2020, i enlighet med det beslut om återvändande som gränspolismyndigheten hade fattat mot HN, vilket hindrade HN från att vederbörligen informeras om det rättsliga förfarande som inletts mot honom.
- 23 Mot denna bakgrund beslutade Sofiyski Rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:
  - ”1) Får den rätt som anges i artikel 8.1 i [direktiv 2016/343] för tilltalade personer att personligen närvara vid sin egen rättegång begränsas genom en nationell lagstiftning, enligt vilken det är möjligt att meddela ett förvaltningsrättsligt förbud för en formellt åtalad utländsk medborgare att resa in i och vistas i det land där det straffrättsliga förfarandet genomförs?
  - 2) Är, om den första frågan besvaras jakande, de villkor som anges i artikel 8.2 a eller b i [direktiv 2016/343] för genomförande av rättegången i den tilltalades utevaro uppfyllda om den tilltalade, som är utländsk medborgare, har underrättats om att rättegången ska hållas och om konsekvenserna av utevaro samt företräds av en försvarare med fullmakt, som utsetts antingen av den tilltalade eller av staten, men dennes personliga inställelse hindras genom ett förvaltningsrättsligt förbud mot inresa till och vistelse i det land där det straffrättsliga förfarandet genomförs?
  - 3) Får den tilltalades rätt, enligt artikel 8.1 i [direktiv 2016/343], att närvara personligen vid rättegången, omvandlas till en processrättslig skyldighet för den tilltalade enligt nationell lagstiftning, varvid medlemsstaterna garanterar en högre skyddsnivå i enlighet med skäl 48 i detta direktiv, eller är ett sådant tillvägagångssätt oförenligt med skäl 35 i det direktivet, där det anges att den tilltalades rätt att delta i rättegången inte är absolut och att det är möjligt att avstå från denna rätt?
  - 4) Är det möjligt för en tilltalad att på förhand avstå från sin rätt, enligt artikel 8.1 i [direktiv 2016/343], att personligen närvara vid rättegången, när den tilltalade på ett otvetydigt sätt under förundersökningen har uttryckt en vilja att avstå från denna rätt, om den tilltalade har informerats om konsekvenserna av utevaro?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den tredje frågan

- 24 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan, som ska prövas först, för att få klarhet i huruvida artikel 8.1 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken misstänkta och tilltalade i ett straffrättsligt förfarande är skyldiga att närvara vid rättegången.

Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till prövning

- 25 Europeiska kommissionen har ifrågasatt huruvida den tredje frågan kan tas upp till sakprövning, eftersom den är av övervägande teoretiskt intresse i förevarande mål, med hänsyn till att det är omöjligt för den tilltalade att bege sig till den medlemsstat där rättegången äger rum.
- 26 Domstolen erinrar om att enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF ankommer det, enligt fast rättspraxis, uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts av den nationella domstolen avser tolkningen av en unionsbestämmelse (se, dom av den 15 juli 2021, *The Department for Communities in Northern Ireland*, C-709/20, EU:C:2021:602, punkt 54 och där angiven rättspraxis).
- 27 Härav följer att frågor som rör unionsrätten presumeras vara relevanta. En begäran som gjorts av en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen eller giltighetsprövningen av en unionsbestämmelse inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 28 april 2022, *Caruter*, C-642/20, EU:C:2022:308, punkt 29 och där angiven rättspraxis).
- 28 Det framgår av beslutet om hänskjutande att bulgarisk rätt föreskriver en skyldighet för tilltalade att närvara vid rättegången för ett allvarligt brott, såsom det som HN har anklagats för i förevarande fall, och att HN således omfattas av denna skyldighet enligt bulgarisk rätt.
- 29 I detta sammanhang räcker inte den omständigheten att HN befinner sig utanför Bulgarien och omfattas av ett förbud mot att resa in landet för att fastställa att den tredje frågan, som avser huruvida en sådan skyldighet är förenlig med unionsrätten, uppenbart saknar samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet och följaktligen för att kullkasta presumtionen att denna fråga är relevant.
- 30 Den tredje frågan kan således tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

- 31 I artikel 8.1 i direktivet anges att medlemsstaterna ska se till att misstänkta och tilltalade har rätt att närvara vid sin egen rättegång.
- 32 Det framgår tydligt av ordalydelsen i denna bestämmelse att medlemsstaterna ska tillåta misstänkta och tilltalade att vara närvarande vid rättegången.
- 33 I nämnda bestämmelse preciseras däremot inte någon möjlighet för medlemsstaterna att föreskriva att en sådan närvaro är obligatorisk.
- 34 Dessutom anges det i andra bestämmelser i direktivet att medlemsstaterna får genomföra en rättegång i den berörda personens utemå.
- 35 I artikel 8.2 i direktivet anges att medlemsstaterna får föreskriva att en rättegång som kan leda till ett avgörande om den misstänktes eller tilltalades skuld eller oskuld får hållas i dennes utemå, under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda.
- 36 Det sammanhang i vilket dessa villkor ingår preciseras i skäl 35 i direktiv 2016/343. I detta skäl, som gör det möjligt att förstå sammanhanget bakom villkoren i artikel 8.2 i direktivet, preciseras att vissa otvetydiga handlingar, som återspeglar den misstänktes eller tilltalades vilja att avstå från sin rätt att närvara vid rättegången, gör det möjligt att hålla en rättegång i vederbörandes utemå (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 maj 2022, Spetsializirana prokurata (Rättegång mot en tilltalad på flykt), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 35).
- 37 Även om denna bestämmelse således på vissa villkor tillåter medlemsstaterna att föreskriva att ett straffrättsligt förfarande kan hållas i den misstänktes eller tilltalades utemå, innebär den inte på något sätt en skyldighet för medlemsstaterna att föreskriva en sådan möjlighet i sin nationella lagstiftning.
- 38 I artikel 8.4 i direktivet föreskrivs att om medlemsstaterna tillhandahåller en möjlighet att hålla en rättegång i en misstänkts eller tilltalads utemå, men det inte är möjligt att uppfylla villkoren i punkt 2 i denna artikel eftersom en misstänkt eller tilltalad trots rimliga ansträngningar inte kunnat hittas, får medlemsstaterna föreskriva att ett avgörande ändå kan meddelas och verkställas.
- 39 Det framgår således av ordalydelsen i artikel 8.4 i samma direktiv, särskilt användningen av ordet ”om”, att unionslagstiftaren endast avsåg att ge medlemsstaterna möjlighet att föreskriva att en rättegång kan hållas i den berörda personens utemå.
- 40 Av det ovan anförda följer att artikel 8 i direktiv 2016/343 begränsar sig till att föreskriva och ange ramarna för misstänkts och tilltalades rätt att närvara vid rättegången samt undantagen från denna rätt, dock utan att ålägga eller förbjuda medlemsstaterna att införa en skyldighet för misstänkta eller tilltalade att närvara vid rättegången.
- 41 Det ska i detta sammanhang erinras om att det följer av artikel 1 i direktivet att syftet med direktivet är att fastställa gemensamma minimiregler för vissa aspekter av oskuldspresumtionen i straffrättsliga förfaranden och rätten att närvara vid rättegången i samband med dessa förfaranden, och att direktivet inte medför en uttömmande harmonisering av det straffrättsliga

förfarandet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 maj 2022, Spetsializirana prokurata (Rättegång mot en tilltalad på flykt), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 43 och där angiven rättspraxis).

- 42 Med hänsyn till den begränsade omfattningen av den harmonisering som genomförs genom direktivet och den omständigheten att direktivet inte reglerar frågan huruvida medlemsstaterna får kräva att den misstänkte eller tilltalade ska inställa sig vid rättegången, omfattas en sådan fråga således enbart av nationell rätt.
- 43 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den tredje tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 8.1 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken misstänkta och tilltalade i ett brottmål är skyldiga att närvara vid rättegången.

Den fjärde frågan

- 44 Det framgår av beslutet om hänskjutande att den fjärde frågan har ställts för det fall att den tredje frågan skulle besvaras så, att artikel 8.1 i direktiv 2016/343 utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver en skyldighet att inställa sig i ett brottmål.
- 45 Med hänsyn till svaret på den tredje frågan saknas skäl att besvara den fjärde frågan.

Den första och den andra frågan

- 46 Den hänskjutande domstolen har ställt den första och den andra frågan, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 8.1 och 8.2 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning som tillåter att en rättegång genomförs i den misstänktes eller tilltalades utemål, även när denna person befinner sig utanför denna medlemsstat och inte kan resa in i denna medlemsstat på grund av ett inreseförbud som utfärdats av behöriga myndigheter i den medlemsstaten.
- 47 Såsom har påpekats i punkterna 32 och 40 i förevarande dom föreskrivs och avgränsas ramarna för medlemsstaternas skyldigheter i artikel 8 i direktiv 2016/343 för att göra det möjligt för misstänkta och tilltalade att närvara vid rättegången.
- 48 Enligt artikel 8.2 i direktivet får medlemsstaterna föreskriva att en rättegång som kan leda till ett avgörande om en misstänkts eller tilltalads skuld eller oskuld får hållas i dennes utemål, om personen i rätt tid har underrättats om rättegången och konsekvenserna av utemål eller om den misstänkte eller tilltalade, efter att ha blivit underrättad om rättegången, företräds av en försvarare med fullmakt som utsetts antingen av den misstänkte eller tilltalade eller av staten.
- 49 Inget av de villkor som avses i denna bestämmelse rör uttryckligen den berörda personens möjlighet att fysiskt resa in i den medlemsstat där det straffrättsliga förfarandet äger rum för att närvara vid det.
- 50 Såsom har påpekats i punkterna 35 och 36 i förevarande dom syftar villkoren i nämnda bestämmelse till att begränsa medlemsstaternas utövande av denna möjlighet till situationer där den berörda personen ska anses ha avstått frivilligt och på ett otvetydigt sätt från att närvara vid rättegången.

- 51 Det ska i detta sammanhang påpekas att artikel 8.2 i direktiv 2016/343 fäster särskild vikt vid att den berörda personen underrättas, eftersom det uttryckligen uppställs som villkor för möjligheten att genomföra en rättegång i den tilltalades utelämnande att denna person har underrättats om rättegången.
- 52 Det preciseras i skäl 36 i direktiv 2016/343 att underättandet av den misstänkte eller tilltalade om rättegången bör förstås som att han eller hon kallas personligen eller att personen i fråga på annat sätt officiellt informeras om datum och tid för rättegången på ett sätt som gör det möjligt för honom eller henne att bli medveten om rättegången.
- 53 Det ska även erinras om att syftet med direktivet, såsom anges i skälen 9 och 10 i direktivet, är att stärka rätten till en rättvis rättegång i straffrättsliga förfaranden på ett sätt som stärker medlemsstaternas förtroende för varandras straffrättsliga system och således underlättar det ömsesidiga erkännandet av avgöranden i straffrättsliga frågor (dom av den 19 maj 2022, Spetsializirana prokuratura (Rättegång mot en tilltalad på flykt), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 36).
- 54 Domstolen erinrar om att rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden utgör en väsentlig del av rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 47 andra och tredje styckena och artikel 48 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, vilken, såsom framgår av förklaringarna till stadgan om de grundläggande rättigheterna (EUT C 303, 2007, s. 17), motsvarar artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad Europakonventionen) (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 maj 2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punkt 42, och dom av den 19 maj 2022, Spetsializirana prokurata (Rättegång mot en tilltalad på flykt), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 51).
- 55 EU-domstolen måste därför säkerställa att dess tolkning av artikel 47 andra och tredje styckena samt artikel 48 i stadgan om de grundläggande rättigheterna garanterar en skyddsnivå som tar hänsyn till skyddsnivån enligt artikel 6 i Europakonventionen, såsom den tolkats av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 november 2021, IS (Rättsstridighet hos beslutet om förhandsavgörande), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 101).
- 56 Det framgår emellertid av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att en tilltalads inställelse är av avgörande betydelse för en rättvis rättegång i brottmål och att skyldigheten att garantera den tilltalade rätten att närvara vid förhandlingen är en av de väsentliga beståndsdelarna i artikel 6 i Europakonventionen (Europadomstolen, 18 oktober 2006, Hermi/Italien, CE:ECHR:2006:1018JUD001811402, § 58).
- 57 Enligt denna rättspraxis hindrar varken ordalydelsen eller andemeningen i artikel 6 i Europakonventionen en person från att, uttryckligen eller underförstått, frivilligt avstå från garantier för en rättvis rättegång. Det måste emellertid på ett otvetydigt sätt framgå att den tilltalade avstår från att utöva sin rätt att delta i förhandlingen och detta avstående måste omgärdas av ett minimum av garantier som motsvarar avståendets allvar (Europadomstolen, 1 mars 2006, Sejdic/Italien, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86, och Europadomstolen, 13 mars 2018, Vilches Coronado m.fl./Spanien, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, § 36).

- 58 Det framgår av dessa överväganden att de villkor som uppställs i artikel 8.2 i direktiv 2016/343 för att medlemsstaterna ska kunna utöva sin rätt enligt denna bestämmelse att föreskriva att en rättegång kan genomföras i den berörda personens utemiljö, särskilt villkoret att personen ska underrättas, syftar till att begränsa utövandet av denna möjlighet till situationer där personen i fråga har haft en verklig möjlighet att närvara och på ett frivilligt och otvetydigt sätt har avstått från detta.
- 59 En medlemsstat som inskränker sig till att underrätta den berörda personen, som är förbjuden att resa in i landet, om rättegången, utan att under sådana omständigheter vidta några åtgärder för att tillåta honom eller henne att resa in i landet trots detta förbud, berövar denna person alla verkliga möjligheter att effektivt utöva sin rätt att närvara vid rättegången och fråntar därmed de villkor som föreskrivs i denna bestämmelse all ändamålsenlig verkan.
- 60 En sådan situation skiljer sig nämligen från den, där den berörda personen frivilligt och otvetydigt avstår från sin rätt att närvara vid rättegången.
- 61 Mot bakgrund av ovan anförda omständigheter finner domstolen att artikel 8.2 i direktiv 2016/343 indirekt utgör hinder för att en medlemsstat genomför en rättegång utan att den berörda personen, som omfattas av ett förbud att resa in i landet, är närvarande och utan att vidta några åtgärder för att tillåta honom eller henne att resa in i landet trots detta förbud.
- 62 Eftersom det framgår av beslutet om hänskjutande att den berörda personen i förevarande fall är förhindrad att resa in i den medlemsstat där rättegången äger rum på grund av ett inreseförbud som behöriga myndigheter i denna medlemsstat har utfärdat mot vederbörande, ska det även prövas huruvida direktiv 2008/115 utgör hinder för att den berörda medlemsstaten i en sådan situation upphäver eller beslutar att det inreseförbud som den berörda personen har ålagts tills vidare inte ska gälla.
- 63 Det ska i detta hänseende erinras om att detta direktiv, som fastställer gemensamma normer och förfaranden som ska tillämpas för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna, gör det möjligt för medlemsstaterna, såsom föreskrivs i artikel 11.3 i direktivet, i de fall ett beslut om återvändande åtföljs av ett inreseförbud, att upphäva ett sådant inreseförbud eller besluta att ett inreseförbud tills vidare inte ska gälla.
- 64 I fjärde stycket i denna punkt preciseras därför att medlemsstaterna har en sådan möjlighet i enskilda fall eller i vissa kategorier av fall av andra skäl.
- 65 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 87 i sitt förslag till avgörande ger artikel 11.3 fjärde stycket i direktiv 2008/115 medlemsstaterna ett stort utrymme för skönsmässig bedömning när de fastställer i vilka fall de anser att ett inreseförbud som åtföljer ett beslut om återvändande ska upphävas eller inte gälla tills vidare, och gör det möjligt för dem att upphäva eller skjuta upp verkställigheten av ett sådant inreseförbud i syfte att möjliggöra för misstänkta eller tilltalade att resa in i landet för att närvara vid sin rättegång.
- 66 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första och den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 8.2 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken det är tillåtet att genomföra en rättegång i den misstänktes eller tilltalades utemiljö, även när den misstänkte eller tilltalade befinner sig utanför denna medlemsstat och inte kan resa in i denna på grund av ett inreseförbud som behöriga myndigheter i nämnda medlemsstat har utfärdat mot denna person.

Rättegångskostnader

67 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

1) Artikel 8.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden

ska tolkas så, att

den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken misstänkta och tilltalade i ett brottmål är skyldiga att närvara vid rättegången.

2) Artikel 8.2 i direktiv 2016/343

ska tolkas så, att

den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken det är tillåtet att hålla en rättegång i den misstänktes eller tilltalades uterområde, även när den misstänkte eller tilltalade befinner sig utanför denna medlemsstat och inte kan resa in i denna medlemsstat på grund av ett inreseförbud som behöriga myndigheter i nämnda medlemsstat har utfärdat mot denna person.

Underskrifter